

Bráðabirgðalög og afstaða Alþingis, 1955

Saga – breytingar – 19 – heimstýrjöld – utanþingsstjórn – sjötti áratugurinn - alþingi

Tekið af vef Borgarskjalasafnsins

---

bjarnibenediktsson.is

Einkaskjalasafn nr. 360
Uppvaxtar- og námsár
Askja 4-2, Örk 7

©Borgarskjalasafn Reykjavíkur

1)

Fyrsta brátabirgðalögin, sem gefin voru út fyrir Ísland voru sett 21. febr. 1877 og allan þann tíma, sem danskan ríksherra fór með mállefni Íslands skv. stj. skv. 1874 voru gefin út 8 brátabirgðalög. Íslensku ríksherra matandi ritat: fyrsta brátabirgðalögin 4. mars 1904 og þann næsta ekki fyrr en 10 árum síðar eða 2. mars 1914. Á fjöru- tím ára bili frá 1874 fram at ófrítan- byrjun voru því átta gefin út 10 bráta- birgðalög.

Þá vortu skjót breyting á. Matan á gjöllu stritum 1914-18 stótt voru gefin út 18 brátabirgðalög, hin fyrsta þeirra 5. okt. 1914. Frá strit- lokum: 1. nóv. 1918 til árslokis 1921 eru gefin út 12 brátabirgðalög.

Þessi þrjú komu aftan rólegri tímar. Á árunum 1922-30 eru hvert einn aldrei gefin út nema ein brátabirgðalög og 1925, 1926, 1927 og 1929 engin. Þá fer óvissa tímanna aftan at segja til ein. Árin 1931-33 eru hvert einn gefin út 2, 3 og 1 brátabirgðalög.

Þróun vel þó fyrst at mars 1934, þá at þrjú einn eru gefin út 12 bráta- birgðalög, 1935 átta 4 en 1936 13. Árin

2)

1939 og 1938 verður aftur heyrð um, því að þá eru 3 brátaþingtalög fyrir árið en 4 hit sitara.

Með atdraganda heimstjórnunum sitari

1939 skellur mig flötaldur af. Árið 1939 verða brátaþingtalög 10, 1940 verða þau 15, ~~og~~ 1941 17 og 1942 10.

Utansþingstjórnin, sem ekki heft: stutning meiri-kluta Alþingis frá hins vegar sjón var- leysu að, því að á valdírnum hefur 1943 og 1944 eru fyrir árið að eins afnir 2 brátaþing- lög ~~(þingtalög)~~ og 3 hit sitara.

Þegar þingráðstjórn tekur við á mig myndast einn útgáfa brátaþingtaloga, því að á árunum 1945-1952 eru þau þest 7 á ári en flest 12. Árið 1953 þakka þeim ofan í 5 og þest sem af en 1954 eru þau á eins 4.

Þetta glit þetta sjónin, að brútleiki tímannu hefur fundanlega beint verbat á þest, þessu oft meiri hefa talit sig þarfa að gripa til brátaþingtaloga. Síndu um verður þest autsatt, þegar heft en i heft, að hein sitari ár sitja þing meila ^{lengur} ~~abeygn~~ en á þau gertist og fram til 1911 þom þing oftast ekki samur menna annað- heort ein. Sleft: því mátt atla að ^{af þeim sjö þum vori} ~~meiri~~ ~~rihavi~~ ~~á stöta~~ ~~eris~~ til

3)

til útgáfu brátabirgðalaga þá er mi, skil-
rist meðan stjórnað sat í öðru landi, þó
eð raunin hafi sem sagt ortið alt
ömur.

Þjöldi brátabirgðalaga heir á landi verður
því eftirdegt verðari, þessa atvæðit er, at
skv. þess tilvitnuðu riti: Glimmelstrups
í Danmörku / skv. grundvallar frá 1915 / at eins verit
gefir út þá brátabirgðlag fram til
á milli 1948. þess af voru 5 gefin út á
milli-striðs árunum 1918-1939 og 4
heimlins vegna frelsistöku 1945.

þin íslenska framkvæmd á stjór-
heimildinni á þessum og Danmörku
þess övrigu ljóslega / þess misbeiting
heimildar getur leitt til þess, at mátt
verð: leitt at nota hana, þess sem
hildlaus notkun þessum þess vatandi, ef
aldrei er um alvæðis misbeitingu
at ræta.

~~Þessum hefur stundum ortið á-
greinir þess um útgáfu brátabirgðalaga
heir á landi. Þess) Halesi þessum rit
þess, at þessari heimild sé leitt,
þessum alvæðis: ljós af þess, at
notkun þessum er þess, at þessum~~

41)

da önnun deild þess geri með
 þeirri ályktun rít fyrir að bráta-
 birvotalög þessi að verða gefin út um
 hiltabrot efri sta að fræt sé eski-
 legt, þess. þál. ^{sem} fram þykkt ^{var} á Alþingi
 1914 með 36 atkv. gegn 3, þá sem
 segir, að Alþingi vænti þess, að lands-
 stjórnanin geri rätstafanir til þess með
 bráta birvotalögum, að sjá landlön þess
 nauðlegum gjaldmiðli, (Alþt. 1914
 A 845, B I 54-80) og voru þótl. nr.
 59 20. nóv. 1914 gefin út: samræmi við
 þetta (Alþt. 1915 B. III 186-73h, B II 164-171).
 Á sama veg kemur fram, að þótl.
 nr. 3 15. apríl 1920 ^{er} ~~er~~ sprottið af
 rökt. dsk., sem samþykkt var seint á
 þinginu næsta á undan, þá sem segir

lit sama ^{er} þess
 þess um þótl. nr.
 56 21. nóv. 1913, að
 þess er sett: sam-
 ræmi við slíka rökt.
 dsk. (Alþt. 1914 B 911)
 þess um orvænt rökt.
 dsk. samþykkt 1954 um
 höfundarítt

nr. a. að „stjórnanin geti ritað útvegað sei
 með þótl. heimild“ slíka, sem um
 var að ræða. (Alþt. 1911 A. 539) / Þótl.
 nr. 45 h. dsk. 1912 eru og samræmi
 við þál. frá þinginu 1912 um að
 gera þá rätstafanir, sem fró.
 fjallat: um „hit bráta“ / og á
 næsta þingi á eftir var heimilnis
 að þess fundit, að dreigist hefti: að

(Alþt. 1911 A 346)

5)

gefa brátabirgða lögin út (Alft. 1913
B. 12, 07-1210) ^{Enn gefur þat} Mökluva húsmaður um
afstöðu þessumanna til brátabirgðalaga,
~~þessum lögum~~ at þingmáttur, sem
er: hordri stjórnan auststötu segin

þat um brbl. n. 5 h. kl. sept. 1934, at
betra xi gefa út slík brbl., þega efri xi til,
en hafa almennu heimild (Alft. 1934
B. 767)

Aukvit at þessum ^{stjórnun} ~~stjórnun~~ ord: t
ágreiningu um þat, þega brátabirgða-
lög hafa verið gefin út. Enn hafa
þau oft fjallat um hris mestu deilumál,
sem þá hafa verið uppi. T. d. um þat
má nefnd ^{þessi} brbl. ^{þessum} 17 h. sept. 1915 og
brbl. n. 1 18. maí 1916 um aukningu
seðlu útgáfu Íslands banku (Alft. 1916-17
B II 16-45, B III 24-39). Brbl. ⁿ 184
9. des 1931 um skiftamættferð á bei-
ðilum einhæðlu Íslands (Alft. 1931 B 1106-
1228). Brbl. n. 49 10. sept. 1934 um
mættferð og sölu mjólkurinn old (Alft.
1934 B. 1470-1666). Brbl. 8. júlí
1936 um leigumánu mjólkurstötu
Alft. 1937 B. 160-205, Brbl. n. 54
12. maí 1936 um stjórn síðan verkamistja

er um öll þessi
meiri luttan mál
gildir þat, at bráda-
birgðalögin eru
samþykkt af Alþingi.

b. a

skv. t. d. deilun um
bolbl. nr. 43 14. ágúst
1934 í Alþingi þar
er, en þanna var um
at ræða breytingu á
framfarir lán stjórna
dreyplána gjöf,
(Alþt. 1934 B. 108-117).

og

Sérstaklega er at þri fundit,
at ríkisstjórnin skuli kafa
fundit sig um álysting á
leiköku skv. bráttabirgta-
lögunu: um ræðum um bolbl.
nr. 41 17. ág. 1939 um
hitaveitu: hefurjark
(Alþt. 1939 B. 388-405), og
: sem fundi mit bolbl. 80
13. ágúst 1945 um
bætur ríkisins, og bolbl. nr.
87 13. sept. 1945 um
bætur ríkisins, at vorasamt
se, at stjórna veit: gjalfri
rei lánshæmild (Alþt. 1945
B. 65, 829)

(Alþt. 1951 B. 47-53)

3 mi vit!

7 Sama at finning þessum og stundum
frann, þó at menn séu átt af þessu sig
eltri andvirgin efri bráttabirgta lögunu. Þess
kajjar þessu at ~~misþeking~~ ~~se at setta~~
~~þessu~~ Men bolbl. ¹¹³ nr. 12. okt. 1936, þar sem
breytt ^{er} í h. t. 18. febr. 1947 um gjaldfest
á uppboðum setsettra þar áður ^{um þessu} þessu
t. d. heildit frann, at þar sé, "hvein
misþeking at setja bráttabirgta lög: til-
fellum sem þessum", jafnvel þótt frann
þessu at bolbl. séu sett vegna bestaríttan-

lönur sem landsbankanum líkist: eltri
(Alþt. 1937 B. 70). Svipata at finning er
er agentur mit bolbl. nr. 63 30. apríl 1951
um breytingu á landsbanka-lögunum,
þar sem 20. ág. þessu er felld mitur
til bráttabirgta vegna þessu miklu
breytingu, séu ort: it kafi sitan l. voru
sett ári 1928, enda sé mi umit at
heildar endur skot um. Banka lögsjafarinnu. Í
t. h. þessu þessu er þessu frann svo felld ríkist. dek;
" þar sem deildin álitur útgáfu þessu bolbl.
sem felth þessu á at stöðfestu og forsendur þessu
signa óvirkandi til hveiginu af hálfa ríkist.
til at seilast: um á veldum Alþingis og stjórna
landinnu með sífeltri útgáfu bolbl. á boðu
deildin at rísa málinu þessu og taka þessu máti
mál á lögsöku". T. h. þessu er felld mit 17. ág. 1951.

6)

riksins (Alft. 1937 B. 76-109). Brbl. nr. 15 27. mai 1939 um breytingu á verkamanna birtatalögumum, (Alft. 1939 B. 267-317) Brbl. nr. 5 29. jan. 1941 um breytingu á lagaingahl. til vernda agna háttsemi, skattleysi íslenskraun lagannaumum (Alft. 1941 B. 303-311) Brbl. nr. 18. jan. 1942 um gerðar dóm í kaupgjalds- og verðlagsmálum, (Alft. 1942 B. 123-330). Brbl. nr. 79 20. ágúst 1945 um verðlagningu landbúnaðarafurta o.fl. (Búnaðarvát) (Alft. 1945 B. 450-593). Brbl. 80 23. ágúst 1945 um togvorkaup ríkisins. (Alft. B. 23-76). Brbl. nr. 65 24. mai 1951 um lagaingildi vanna samninga milli Íslands og Bandaríkjanna (Alft. 1951 B. 86-174).

Sum af þessum málum hafa verið matal hinna allra-þingarmesta mála, sem ákveðnum hafa þurft at taka um á þessum árum, og er því sthilegt, at síðastan hafi komit fram, at réttara hafi: verið at láta Alþingi fjalla um þess þess: myg hafi: : stat þess at hafa á um fram met birta birtatalögum]

Hei komi um síðst. blatt 6 a

Þöðrum kikkellum kemur fram, at ríkisgjaldkerfi er þessu ítsálfu hafi, hvort þess hafi mest lögur.]

Þíðan verkunittjórnar - brbl. 1936 eru t. d. gefin út 12. mai, er þessi hafi: verið skit: þ þess 9. s. nr., og er því haldit fram

af endstæðingum löganna, at þessa atvika, sem
 færð var sem ástæða fyrir nauðsyn bráða-
 birgðalaga hafði raunverulega verið fyrir
 hendi á metan þingis stöð. Þetta er ekki
 véfengt er bent á, at hin fornlegu skil-
 yrd: séu fyrir hendi og auk þess hafði
 ríðherra tryggð sér megar þinglagan
 stutning vit málit. Um mjölkur lögin
 1934 er þessirbætt á það bent ^{hafði verið sett} at þann ^{á milli}
 og lígi ekki at taka gildi, þess er löngun ^{þing}
 eftir ut þing sé samant þess, og er
 þess megar til, at mikinn undirbúning
 þess: til gildistökanna auk þess
 sem til þess er vitast, at meiri- blut:
 þingis hafði samt sem framgangur mákinn
 vit stjórna megar utan þingis.
 Með virgundum hatti þessu það fram
 sem vörð samning- lögin 1951, at
 gfi- grefandi meiri- blut: þingmanns
 hafði utan- þingis fyrir- fram hjá sig
 þessu samþykkað.

Er ekki um það at villast, at þess
 vörð þess, sem mikils hefur þótt vit-
 þessu hefur ríkisstjórn fyrir fram
 tryggð sér ^{meðan} stutning þessirbætt þing-
 manna vit þess. Þessu enda 110

9)

met stutningi; röbst. dsk. frá þinginu áður,
þó at sumum vort:st sem óþótt hest: verit at gefa
boðl. út. (Alþt 1931 A. 539-540, L 77-114.)

því er at vinnu haldit fram, at boðl.
nr. 85 6. júlí 1932 gangi: berhögg vit lögform-
legu vilja Alþingis, af því at samþykka
frv. hafi verit felt á þinginu áður, en
fram kemur, at svo hafi ferit, atinn veura
þess, at einn þingmann hafi vortat. Þg vit.
herra segir þessum ortum, at þá: þinglokun
hafi stj. borist áhorvum frá meiri hluta
þingmanna: þáttum deildum um at gefa út
boðl., annars hest: hinn ekki gent þar,
og þessi at ferit einn ekki at titkast at
vera almenn. Frv. var síðan felt (Alþt. 1933
B (61-47).

Miklum mun áhyggjara er at boðl.
sinn felt af Alþingi er þar, at þau verti
þau óitvæð og þá þó svo ekki nema
um litlega stjötta hluta þeirra. Njög
aft þessu málium líkem þannig er ótvíveitt
at orsökun er sín, at til efri boðl. er
hjá lit:st/ ~~þess~~ þessum frá ekki nóg ástæða
til at kafa fyrir því, at samþykka frv.
: þáttum deildum þingis, ~~og~~ þá á því stöð-
festingun og birta á mig: Stjórnun t:stjnd.

og lögin því efri sinu
samþykkt fallin um gildi.

10)

(Alft. 1922 t. 549-552), þegar svoa stundi á
sí þess. atains bavit þessan til að fá álit þingins
um þat, hvort ábyrgt skuli bavit fram á
stj., og „ath: þat: rann réttvi atains að ganga til
3. umr. og tabast sítan aftur. Gæfi líkt stöð
í áttu og þessari venju verit (ylgt.“ (Alft. 1923 t. 914-915)
Í þessu málum virtist að vinnu sagt með því að segja
líka þess. tekna aftur, en althv er, að þau
verti öðruvald, og á þá stundum sagt að
réttvora sé að samþ. þau a. m. k. í annari
deildinni sem einokora bvitthum til
stjórnvinnu. (Alft. 1949 t. 104, Alft. 1950
t. 184). Um þetta er þó engin venja, enda
þat öðru hvort líkt uppi af hálfa viki-
stjórnun þessa svoa stundur á, að málit
sé „atains þomunir vegna lagt þess þingit,
- þessu máli er lokit og um þat þarf ekki
þreka að hjalla.“ (Alft. 1950 t. 183), eða að
stjórnun „letu - þingit um þat, hvort
þat tekur framkvæmingu þessu þess. vera
til yfirhita eða samþykktar.“ (Alft. 1944
t. 330).

Þessu máli sýnist stundum sith hvenum
um þessu máli um efri þessu btbl., sem svoa
stundur á um, slv. t. d. að btbl. nr. 5 17. jan.
1947 um þessu þessu stjórnun þessu þessu
Reykjavík

11)

erum hölluð „gerast“ (Aft. 1947 631), en
erum dæmi gjást þess, at þv. sé ríkt frá
sta þat látið öðrætt einungis: þv.
skuni at láta uppi vanþökum á ríkisstjórn
vegna útgáfu brátabingatalaga. Þv. á
móti þessu boðit vit, at netri deild þess
samþykkt ríkt. dæ. um at lúta á lit: , at
útgáfa brátab. „þv. verit högnætt ráðstöfun og
þv. af leudi stjórnmanna“ (Aft.

1899 B 1746-1747). Þessi samþykkt, er gert
er 1899, vort þó dæmi at meina fordæmi um
afgreiðslu líkra mála, en er þessu manni
eftirskotun verðari, þv. sem lúta þv.
um tveimur brátabingatalög, og höft: ríkis-
þv. dæmi felt þv. þv. þv. þv. þv.
og vort þv. sitari þv. sett til at af-
nema þv. einnig þv. þv. brátab.

10 hq. apríl 1898 þv. Ísland, en þv.
dæmi þv. þv. þv. til höfnu
ríkis, er: öfrit: eiga og brátab. 24.
maí 1899 um afnám þv. þv.

Þv. dæmi erum og þv., at brátab-
bingatalög erum þv. samþykkt af
Alþingi, þv. at til þv. þv. sé
þv. litit, þv. þv. þv. þv.
þv. þv. brátab. nr. 38 23. júlí 1934 um

13)

at Alþingi, sem helst mátti eða að í
mót = veri gert, hefur fallist á líka
frambærind og verður nú ort: at tjá,
at hún sé hlaut af vengju og viltkinn
sem skýring á þessu stjórna-áhrifum.
Ef til máttuðum ^{sem lítur} þessu þessu misnotkun
þessara heimildar mundi landsdómi tví-
málakort skilt at hafa hlitgjör af þessu
vengju, sem á er þessu, og ~~þessu~~
semilaga mun helst, ef áttent óvart þer
at, um mjög viltkinn útgáfu brátabingda
lega.